

Konya İlinde Bir Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Kliniğinde Değerlendirilen Adli Olguların Sosyodemografik ve Klinik Özelliklerinin Geriye Dönük İncelenmesi

Retrospective Analysis of Sociodemographic and Clinical Characteristics of Forensic Cases Evaluated in a Child and Adolescent Psychiatry Clinic in Konya

© Merve Sertdemir¹, © Beytullah Kut², © Şerafettin Demirci², © Ömer Faruk Akça¹, © Semih Erden¹, © Faruk Uğuz³, © Mehmet Ak³, © Adem Aydın³, © Ayhan Bilgiç¹

¹Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Konya, Türkiye

²Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı, Konya, Türkiye

³Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Konya, Türkiye

ÖZ

Amaç: Günümüzde çocuk ve ergenlerin de dahil olduğu adli olguların sayısı giderek artmaktadır. Bununla birlikte ülkemizde çocuk ve ergen psikiyatrisi alanında adli psikiyatrik değerlendirme yapılan olguların özellikleri ile ilgili veriler son derece sınırlıdır. Bu çalışmanın amacı, son 5 yılda Konya ilinde çocuk psikiyatrisi polikliniğine başvuran çocuk ve ergenlerin sosyodemografik özelliklerini araştırmaktır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışma kapsamında Ocak 2014-Şubat 2019 tarihleri arasında Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Anabilim Dalı'na adli rapor için yönlendirilen toplam 523 olgunun arşiv dosyaları ve raporları geriye dönük olarak incelenmiştir. Bu çocukların yaş, cinsiyet, aile yapıları, eğitim durumları, yaşadıkları yer, zeka düzeyleri ve gönderilme sebepleri, suça sürüklenen çocukların hangi suç tipini işledikleri, istismara maruz kalanlardaki istismar türleri değerlendirilmiştir.

Bulgular: Adli psikiyatri polikliniğimize başvurmuş olan olguların %33,7'si (n=176) suça sürüklenme, %39,8'i (n=208) cinsel istismar ve %26,6'sı (n=139) ise diğer nedenler sebebiyle değerlendirilmiştir. Kızlarda geliş sebebinin cinsel istismar kategorisinde, erkeklerde ise suça sürüklenme kategorisinde anlamlı şekilde yüksek olduğu gözlenmiştir (p<0,001). Cinsel istismar mağduru çocuklarda okul devamlılıklarının daha fazla olduğu gösterilmiştir (p=0,025). Dağılmış aile tipi ile uyuşturucuyla ilişkili suç türü arasında anlamlı ilişki bulunduğu saptanmıştır (p<0,001).

Sonuç: Çalışmamızda Konya ilinde son beş yıldaki adli başvuru sebeplerinden büyük kısmının cinsel istismar olduğu ve cinsel istismar için başvurusu olan çocukların sıklıkla okula devam ettikleri gösterilmiştir. Okula devam etmek, çocuğa sağladığı eğitim ve rehberlik desteği ile var olan istismarın ortaya çıkarılmasında son derece önemli gözükmektedir. Çalışmamızda uyuşturucu nedeniyle suça sürüklenmenin aile tipi ile ilişkisi gösterilmiştir. Bu veriler çevresel faktörlerin suç tipleri bağlamında çocuk suçluluğunda rolü olabileceğini düşündürmektedir. Gelecekte çocuk ve ergenlerde suç tiplerine spesifik olarak yapılacak çalışmalara ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Adli rapor, cinsel istismar, suça sürüklenme

ABSTRACT

Objectives: The number of forensic cases in childhood and adolescence is increasing. However, the data on the characteristics of the forensic psychiatric evaluations in the field of child and adolescent psychiatry in our country are extremely limited. The aim of this study was to investigate the sociodemographic characteristics of children and adolescents who had applied to the child psychiatry outpatient clinic in Konya in the last 5 years.

Materials and Methods: In this study, archive files and reports of 523 cases referred to Necmettin Erbakan University Meram School of Medicine Department of Child and Adolescent Psychiatry between January 2014 and February 2019 were analyzed retrospectively. The age, gender, family structure, educational background, place of residence, intelligence levels and reasons for referring these children, the type of crime committed by the offenders, and the types of abuse in the victims were evaluated.

Results: Of the cases admitted to our forensic psychiatry outpatient clinic, 33.7% (n=176) were evaluated for delinquency, 39.8% (n=208) for sexual abuse and 26.6% (n=139) for other reasons. The frequency of referral was significantly higher in the sexual abuse category in girls and in the delinquency category in boys (p<0.001). School attendance was found to be higher in children who were victims of sexual abuse (p=0.025). A significant relationship was found between having a broken family and drug-related crimes (p<0.001).

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Dr. Merve Sertdemir, Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Konya, Türkiye

Tel.: +90 507 551 74 15 **E-posta:** drcurameve@gmail.com **ORCID:** orcid.org/0000-0002-3156-8657

Geliş Tarihi/Received: 24.09.2019 **Kabul Tarihi/Accepted:** 30.01.2020

©Telif Hakkı 2020 Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği / Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, Galenos Yayınevi tarafından yayınlanmıştır.

ABSTRACT

Conclusion: In our study, it was shown that most of the reasons for forensic application were sexual abuse in Konya and these children frequently attended the school. Attending the school seems to be extremely important in revealing abuse through the education and guidance support. In our study, the relationship between drug-related delinquency and family type was demonstrated. These data suggest that environmental factors may have a role in juvenile delinquency in the context of crime types. Future studies on the crime types in children and adolescents are needed.

Keywords: Delinquency, forensic report, sexual abuse

Giriş

Adli tıp genel olarak hukuki kavramlar ve yasal sorunlarla kesişen tıbbın çeşitli alanları ile ilgilenen, tıpta uzmanlık dallarından biridir. Adli psikiyatri ise bilimsel açıdan adli tıp, psikiyatri, çocuk ve ergen psikiyatrisi, nöroloji, sosyoloji, hukuk gibi birçok farklı disiplinin bakış açısı içinde yargı sürecindeki sorunları ele alan ve gerçeği ortaya çıkarmaya çalışan bir üst uzmanlık alanı olarak görülmektedir.¹ Ülkemizde adli psikiyatri henüz ayrı bir üst uzmanlık alanı olarak tanımlanmamıştır. Bu alan ile ilgili süreçler erişkin psikiyatrisi, çocuk ve ergen psikiyatrisi ve adli tıp hekimlerinin ortak sorumlulukları içerisinde yürütülmektedir. Adli makamların hangi uzmanlık dalından (erişkin psikiyatrisi, çocuk ve ergen psikiyatrisi, adli tıp) bilirkişi görüşü alacağı kendi takdirine bırakılmıştır.² Çocuk ve ergen psikiyatrisi alanında özelleşmiş bir adli psikiyatri yan dalı bulunmamakla birlikte günümüzde çocuk ve ergenlerin de dahil olduğu adli olguların sayısı giderek artmaktadır. Bu yaş grubundaki adli olgular sıklıkla çocuk ve ergen psikiyatrisi kliniklerine yönlendirilip bilirkişi görüşü istenmektedir.³ Bu durum çocuk ve ergen psikiyatrisi alanında çalışan hekimler için adli olgularla ilgili mesleki eğitim ve tecrübe ihtiyacını doğurmaktadır.

Çocuk ve ergen psikiyatrisi kliniklerine adli makamlarla yönlendirilmiş çocuk ve ergenler çoğunlukla, cezai sorumluluğun (işlediği iddia edilen fiilin hukuki anlamını, sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişip gelişmediğinin) belirlenmesi veya mağduru olduğu istismar nedeni ile ruh sağlığının bozulmuş olup olmadığının ortaya konulması açısından değerlendirilirler. Ayrıca çocuk ya da ergenin ifadesine güvenilip güvenilemeyeceği, beden ve ruhsal açıdan kendisini savunabilecek durumda olup olmadığı, tutuklu bulunanların psikiyatrik durumlarının tespiti ve tedavisi, mahkeme kararı ile reşit olmayanlar için evlilik izni, vesayet davası, evlat edinme gibi sebeplerle de adli psikiyatrik değerlendirme istenebilmektedir.

Adli psikiyatrik değerlendirme kişinin davaya konu olan eylem sırasındaki duygudurumunun, düşünce ve davranışlarının, eylemden önceki ve sonraki ruhsal durumunun, psikometrik testlerin ve resmi evrakların etik ilkeler ve hukuksal çerçevede incelenmesini kapsamaktadır.⁴ Adli psikiyatrisiye ilgilendiren bir sorunun çözümü için olguyu biyo-psiko-sosyal boyutlarıyla değerlendirmek gerekmektedir. Kişinin geçmiş tıbbi ve psikiyatrik durumu, kriminal öyküsü, gerçekleştirmiş olduğu eylemin şekli ve o eylem sırasındaki koşulları öğrenilmelidir. Adli psikiyatri değerlendirmesinde eylemin adli sürece konu olan boyutu dışında kalan tıbbi yönü de atlanmamalıdır. Gerekli olan olgularda tıbbi yardım ve tedavi alınması sağlanmalıdır.⁵

Çocuk veya ergenin psikiyatrik tanısı, risk faktörleri, çocuğun bakım gördüğü çevre ve daha iyi korunabilmesi açısından tedbirler de değerlendirilmelidir.⁶

Toplumsal düzendeki kuralların ihlali veya yasalara aykırı tutumlar suç olarak tanımlanmaktadır ve suçlu olan kişiye de belirlenmiş bir ceza öngörülmektedir. Çocuk suçluluğu kavramı ise yetişkinlerdekinden farklı olarak ele alınmaktadır. Çocuğun suçlu olduğu durumlar için suça sürüklenme kavramı kullanılmaktadır.⁷ Çocuk ve ergen yaş grubunda halen biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişim devam etmekte olduğundan ve ahlaki yargıları yeterince olgunlaşmadığından ceza verilememesi ya da cezada indirimle gidilmesi görüşü tüm dünyada genel kabul gören bir yaklaşımdır.⁸ Çocuklarda ceza sorumluluğu kavramı 12 yaşından sonra başlamakta olup, 12-15 yaş grubundaki çocuklar için, işledikleri iddia edilen eylemin anlamını ve sonuçlarını idrak edebilme yeteneğinin gelişip gelişmediğinin değerlendirilmesi yasal zorunluluktur. Daha bütüncül yaklaşımda ise çocuğun gelişimsel özelliklerinin, tıbbi ve ruhsal durumunun ceza sorumluluğuna etkisi araştırılırken, yetiştiği sosyal çevreye ait özelliklerin de bilinmesi gereklidir.⁹ Yapılan araştırmalar çocuk suçluluğundaki en önemli faktörün çocuğun içinde yaşadığı olumsuz çevre olduğunu ortaya koymaktadır.¹⁰ Bu yüzden çocuk ve ergenleri suça sürükleyen faktörlerin belirlenmesi bu gençlerin rehabilitasyonunda ve sağlıklı bireylerin yetiştirilmesinde önemli bir konudur.

Çocuklar adli değerlendirmede fiziksel veya cinsel istismar mağduru olarak karşımıza çıkabilmektedir. Çocuk istismarı dünyada hemen her coğrafyada, her yaş, ırk ve sosyal sınıfta görülebilmektedir. Günümüzde bu konunun daha çok konuşulabilir olması ve araştırmaların artmasıyla sanıldığından daha fazla oranda çocuğun istismara uğradığı ortaya çıkmaktadır. Ülkemizde toplum tabanlı yapılan yeterli çalışma bulunmamakta birlikte, mevcut çalışmalarda fiziksel istismar prevalansının %30-35, cinsel istismar prevalansının ise %13 olduğu tahmin edilmektedir.¹¹ Cinsel istismar, "halen cinsel gelişimini tamamlamamış çocuk ya da ergenin, yetişkin kişilerin cinsel arzu ve ihtiyaçlarını karşılamak niyetiyle kullanılması" olarak tanımlanmaktadır. Cinsel istismar değerlendirilmesinde önemli bir nokta eylemin mutlaka şiddet veya zor kullanarak gerçekleşmiş olmasının gerekmemesi ve çocuğun rızasının olup olmadığına bakılmamasıdır.¹² Cinsel istismarın özellikleri çocuğun yaşına, gelişimsel ve ruhsal durumuna, fail ile daha önceki ilişkisine, istismarın süresi, sıklığı ve şiddet kullanımına göre değişmektedir.¹³ Cinsel istismar tipi; temas içermeyen cinsel istismardan dokunma, sürtünme, penetrasyon veya sömürüye kadar (fuhuş, çocuk pornografisi) değişebilmektedir.¹⁴ Bununla birlikte cinsel istismarı ortaya çıkarmak ve gerçek oranları saptamak oldukça güçtür. Çocuklar korkutulma,

utanç, suçluluk veya çeşitli ödüllerin teklifi nedeniyle istismarı gizleme eğilimindedir. Aileler ise etiketlenme korkusu, failin aile bireylerinden biri olması, düşük sosyoekonomik durum gibi birçok sebeple olayın örtbas edilmesine neden olabilmektedirler.

Ülkemizde çocuk ve ergen psikiyatrisi alanında adli psikiyatrik değerlendirme yapılan olguların özellikleri ile ilgili veriler son derece sınırlıdır. Bu çalışmada amaç Orta Anadolu'yu temsil edebileceği düşünülen Konya ilinde çocuk psikiyatrisi polikliniğine adli rapor istemiyle son 5 yıl içinde başvurusu olmuş çocuk ve ergenlerin geliş nedenlerini ve sosyo-demografik değişkenlerini incelemektir.

Gereç ve Yöntem

Bu çalışma kapsamında Ocak 2014-Şubat 2019 tarihleri arasında Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Anabilim Dalı'na adli rapor için yönlendirilen toplam 523 olgunun arşiv dosyaları ve raporları geriye dönük olarak incelenmiştir. Çalışmaya 18 yaşın altındaki olgular dahil edilmiş olup ek dışlama kriteri kullanılmamıştır. Olguların tamamı yargısal süreç devam ederken psikiyatrik açıdan değerlendirilmek üzere ya doğrudan çocuk ve ergen psikiyatri anabilim dalına başvurmuşlar ya da adli tıp anabilim dalı tarafından istenen konsültasyon sonucunda çocuk ve ergen psikiyatri anabilim dalına yönlendirilmişlerdir. Olgular daha sonra çocuk ve ergen psikiyatrisi, erişkin psikiyatrisi ve adli tıp uzmanlarından oluşan bir kurul tarafından değerlendirilmişlerdir. Bu çocukların yaş, cinsiyet, aile yapıları, eğitim durumları, yaşadıkları yer, zeka düzeyleri ve gönderilme sebepleri, suça sürüklenen çocukların hangi suç tipini işledikleri, istismara maruz kalanlardaki istismar türleri incelenmiştir. Her iki biyolojik ebeveyni ile birlikte yaşamayan (tek ebeveyn ile ya da başka bakım verenleri ile yaşayan) olgular verilerde "dağılmış aile" olarak kategorize edilmiştir.

İstatistiksel Analiz

Veriler SPSS 20.0 İstatistiksel Paket Programı kullanılarak değerlendirilmiş, sayı ve yüzde olarak verilmiş, tanımlayıcı analizler ve karşılaştırma analizleri (ki-kare testi ya da tek yönlü varyans analizi) yapılmıştır. Çalışmanın yürütülmesi için Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır.

Bulgular

Geriye dönük olarak değerlendirilen 523 olgunun yaş ortalaması 14,2±3,01 (yaş aralığı=1,2-18) olup, %50,9'unun erkek (n=257), % 49,1'inin (n=266) ise kız cinsiyete sahip olduğu saptanmıştır. Adli değerlendirme için başvuruları sırasında halen eğitimine devam eden olguların oranı %59,3 olarak bulunmuştur. Tüm başvurular göz önüne alındığında olguların %9,4'ü ilkökula, %22'si ortaokula, %27,9'u liseye devam etmekteydi. Buna karşın, örneklemin %3,6'sı ilkökoldan, %12,8'i ortaokoldan, %11,9'u liseden sonra okula devam etmemişti. Olguların %70,4'ü her iki biyolojik ebeveyni ile birlikte yaşamaktayken, %29,6'sı boşanma ya da ölüm gibi nedenlerle tek ebeveyni ile ya da başka bakım verenleri ile birlikte yaşamaktaydı. Adli rapor

istemiyle başvuruların %42,3'ü il merkezinde, %33,8'i ilçede, 23,9'u ise köyde ikamet etmekteydi.

Adli psikiyatri polikliniğimize başvurmuş olan olguların %33,7'sinden (n=176) işledikleri iddia edilen suçun hukuki anlam ve önemini algılama ve davranışlarını yönlendirme yetenekleri açısından değerlendirme talep edilmiştir. Olguların %39,8'i (n=208) ise uğradıkları cinsel istismar sonrası beden ve ruh sağlığı bakımından değerlendirilmeleri için yönlendirilmiştir. Başvuru sebebi suça sürüklenme veya cinsel istismara maruz kalma kategorileri dışındaki 139 olgu (%26,6) ise evlilik izni, sağlık tedbiri, vesayet ve tıbbi durum raporu talebi ile değerlendirilmiştir. Kızlarda geliş sebebinin cinsel istismar kategorisinde, erkeklerde ise suça sürüklenme kategorisinde anlamlı şekilde yüksek olduğu gözlenmiştir [$\chi^2=196,5$, standart sapma (SS)=1, p<0,001].

Suçta sürüklenen çocuk ve ergenlerin işledikleri iddia edilen suçlar sırasıyla hırsızlık (%29,4), yaralama/darp (%25), cinsel istismar (%25), uyuşturucu madde bulundurmak (%6,7), tehdit/hakaret (%5,6), mala zarar verme (%4,4) ve diğer nedenler (%3,9) olarak belirlenmiştir. Suça sürüklenme nedeni ile değerlendirilen olguların büyük çoğunluğu (%92'si) erkek cinsiyete sahipti ve işledikleri iddia edilen bütün suç tiplerinde kız cinsiyet ile karşılaştırıldığında anlamlı derecede farklılık mevcuttu ($\chi^2=18,779$, SS=6, p=0,005). Suça sürüklenme sebebi ile başvuran olgular diğer adli sebepler ile başvuranlarla kıyaslandığında yaşadıkları yer, zeka düzeyleri ve okul devamlılıkları açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Şehirde, ilçede veya köyde ikamet etme ile suç tipleri arasında da ilişki gösterilememiştir.

Cinsel istismara maruz kalan olgularının (n=208) %75'i kız cinsiyete (n=156) sahipti. Cinsel istismar mağduru çocuk ve ergenlerin maruz kaldıkları istismar türleri sırasıyla dokunma-okşama-sürtünme (%41,5), vajinal penetrasyon (%30,2), anal penetrasyon (%18), sözlü taciz (%3,4), cinsel organını gösterme (%2,9), cinsel organını elletme (%1,5) ve orogenital temas (%0,5) olarak bildirilmişti. Cinsel istismarın türü kızlarda en sık dokunma-okşama-sürtünme (%50,6) olarak, erkeklerde ise en sık anal penetrasyon (%68,6) olarak rapor edilmiştir. Cinsel istismar sebebi ile başvuran olgularda diğer adli nedenler ile başvuranlara göre zeka düzeyi ve yaşadığı yer açısından anlamlı bir farklılık bulunamamışken, cinsel istismar mağduru çocuklarda okul devamlılıklarının daha fazla olduğu gösterilmiştir ($\chi^2=7,375$ SS=2, p=0,025). Cinsel istismarın türü ile okul devamlılığı arasında ise farklılık bulunmamıştır.

Aile tipi ile cinsiyet arasındaki ilişkiye bakıldığında erkeklerin anlamlı olarak daha yüksek oranda dağılmış aileye sahip olduğu bulunmuştur ($\chi^2=7,021$, SS=1, p=0,008). Aile tipi ile çocukların adli değerlendirme için gönderilme sebepleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Fakat dağılmış aile tipi ile suç tipleri arasında anlamlı fark saptanmış olup ($\chi^2=26,721$, SS=1, p<0,001), uyuşturucu ile ilişkili suçların bu anlamlılıktan sorumlu olduğu görülmüştür. Ayrıca adli değerlendirme için başvuru sebeplerinin yaşla ilişkisi tek yönlü varyans analizi ile değerlendirilmiştir. Suça sürüklenen çocukların yaş cinsel istismara maruz kalan çocuklardan anlamlı olarak daha yüksek

bulunmuştur [F (2,520)=5,470, p=0,004]. Adli değerlendirilmesi yapılan olguların %87,4'ü normal zekaya sahipken %12,6'sında entelektüel yetersizlik saptanmıştır. Çalışmamızda zeka düzeyi ve adli değerlendirmeye başvuru nedenleri arasında ilişki gösterilememiştir. Suça sürüklenme ve cinsel istismar sebebi ile değerlendirilen olguların başvuru sebepleri ile ikamet ettikleri yer arasında bir ilişki saptanmamıştır. Buna rağmen "diğer başvuru nedenleri" (ağırlıklı olarak evliliğe uygunluk açısından değerlendirme) içinde sınıflandırılan olguların köyde ikamet etme sıklığının daha yüksek olduğu saptanmıştır ($\chi^2=19,043$, SS=4, p=0,001).

Tartışma

Çalışmamızda son 5 yıl içinde Konya ilinde bir üniversite hastanesi çocuk ve ergen psikiyatrisi kliniğine adli rapor istemi ile yönlendirilmiş olan çocuk ve ergenlerin başvuru sebepleri ve sosyodemografik değişkenleri araştırılmıştır. Geriye dönük olarak kayıtları incelenen 523 olgunun 208'i (%39,8) uğradıkları cinsel istismar sonrası beden ve ruh sağlığı bakımından değerlendirilmesi için, 176'sı (%33,7) ise suça sürükledikleri iddiası ile yönlendirilmiştir. Ülkemizde çocukların adli olgu olarak yönlendirilme sebeplerini inceleyen diğer çalışmalarda, suça sürüklenme oranını birinci sırada bildiren çalışmalar olduğu gibi, cinsel istismar mağduru olan çocukların daha sık başvurduğunu belirten çalışmalar da mevcuttur.^{15,16} Bununla birlikte, bu çalışmalarda cinsel istismar oranları için birbirinden oldukça farklı oranlar bildirilmiştir. Ayaz ve Ayaz¹⁶ cinsel istismar oranını %54,9 olarak bildirmişken Gökten¹⁵ %15 olarak rapor etmişlerdir. Bizim çalışmamızda ise bu oran %39,8'dir. Sonuçlardaki bu tutarsızlık ilden ile ve bölgeden bölgeye değişebilen sosyokültürel farklılıkları yansıtabilmekle birlikte kliniklerin sadece kendisine başvurmuş olguları rapor etmesi ile ilişkili olabilir. Elbette rapor edilmiş oranlar bölgedeki tüm adli olayları değil sadece adli sürece yansımış olup çalışmanın yapıldığı kliniğe adli değerlendirme ve bilirkişilik için yönlendirilmiş olguları yansıtmaktadır. Ayrıca bazı bölgelerde adli makamların 18 yaş altındaki olgularda çocuk ve ergen psikiyatrisi yerine adli tıp bölümünden rapor isteme eğilimi olabilmektedir.¹⁷ Bu nedenle bizim çalışmamızda olduğu gibi hem adli tıp hem de çocuk ve ergen psikiyatrisi bölümünün birlikte heyet yaptığı bir üniversite hastanesindeki sonuçlar prevalansı daha iyi yansıtıyor olabilir. Cinsel istismar mağduru olguların kısmen daha fazla olması, bu tür vakaların geçmişe göre daha fazla adli mercilere taşınması ve hukuki süreçlerin işletilmesi, kanunda yapılan iyileştirmeler, çocuk ve ergen psikiyatristlerinin sayısının artması, medyada bu konuların konuşulabilirliğinin artması gibi faktörler ile ilişkili olabilir.

Öte yandan cinsel istismara uğrayanların yalnızca %15'inin bildirimde bulunduğu, cinsel istismarın prevalansı için gerçek verilere ulaşmanın zor olduğu, çalışmalarda bildirilen oranların buz dağının görünen yüzü olabileceği de akılda tutulmalıdır.¹⁸ Bizim çalışmamızda da daha önceki çalışmalarda bildirildiği gibi cinsel istismar mağduru olgularda %75 oranında kız cinsiyet hakimdir. Çalışmamızda cinsel istismar mağduru 208 çocuktan 156'sının kız olması, kız çocuklarının daha fazla cinsel istismara

maruz kaldığı yazın bilgisini destekler niteliktedir.¹⁸ Yine de erkek çocuklardaki cinsel istismar sıklığı bulgularımızdaki kadar düşük olmayabilir. Erkeklerin utanç veya damgalanma endişesi ile istismara maruz kalma deneyimlerini gerçekte olduğundan daha az bildirdikleri rapor edilmiştir.¹⁹ Cinsel istismar her yaşta olabilmektedir. Çalışmamızda cinsel istismar mağduru en küçük çocuğun yaşı 3,1 ve cinsel istismar mağduru çocukların yaş ortalaması 13,8'dir. Olgularımızın çoğunluğunun 12-18 yaş aralığında olması, ergenlik döneminde cinsellik ve istismar konularındaki farkındalığın ve adli bildirimde bulunma yatkınlığının diğer yaş dönemlerine göre yüksek olduğunu belirten çalışmaları desteklemektedir.²⁰ Çalışmalarda istismar tipinin de farklı klinik sonuçlar doğurabileceği gösterilmiştir. Çalışmamızda görülen en sık istismar tipi sırasıyla %41,5 ve %30,2 oranlarıyla cinsel dokunma-okşama-sürtünme ve vajinal penetrasyondur. Bunları %18 oranı ile anal penetrasyon, %3,4 ile sözlü taciz, %2,9 ile cinsel organını gösterme, %1,5 ile cinsel organını elletme, %0,5 ile ise orogenital temas izlemektedir. Bu sonuçlar en sık istismar türünün dokunma-okşama-sürtünme olduğu, bunu vajinal penetrasyonun takip ettiği literatür bilgisi ile uyumludur.²¹

Cinsel istismar öyküsü hem erken hem de geç dönemde anksiyete, depresyon gibi içe atım bozuklukları, travma sonrası stres bozukluğu, madde bağımlılığı, suça eğilim, borderline kişilik bozukluğu ile ilişkilendirilmektedir.²² Cinsel travma psikiyatrik hastalıklar için biyolojik kırılganlık (vulnerability) zemininde duyarlılık oluşturarak risk faktörü olabilir. Aynı zamanda cinsel travmanın yaşanmış olması çocuğun yaşadığı sosyal çevrenin yeterince güvenli olmadığını bir göstergesi olabilir ve hali hazırdaki kötü aile ve sosyal çevre koşulları da psikiyatrik hastalıklar için risk etmenidir.²³ Cinsel istismara maruz kalmak çocukta hem kişiler arası ilişkilerde bozulmaya neden olmakta, hem de benlik algısında değişikliklere yol açmaktadır.²⁴ Ayrıca yaşanmış travmatik cinsellik çocuğun ileride cinsel yönden riskli eylemlerde bulunma ihtimalini arttırmaktadır.²⁵ Travmanın çocuk ruhsal gelişimindeki dinamik etkilerinin yanında biyolojik olarak da olumsuz etkileri mevcuttur. Özellikle erken yaşlarda nöroplastisitenin fazla olduğu dönemde yaşanan stresin hipotalamo-hipofizer-adrenal aksın aktivasyonu ile nörotoksik etkileri olabildiği gösterilmiştir.²⁶ Serotonin taşıyıcı geni veya *monoaminoksidaz-A* geni polimorfizmi gibi psikiyatrik hastalıklara genetik yatkınlığı olan bireylerde travma olumsuz çevresel faktör olarak genlerin açılımına ve ekspresyonuna sebep olabilmektedir.²⁷

Cinsel istismara maruz kalan olgularda okula devamlılık oranları, eğitimini sürdürmeyenlere göre anlamlı olarak yüksekti. Daha önce yapılan çalışmalar ise cinsel istismar sıklığının okula devam etmeyen çocuk ve ergenlerde daha fazla olduğunu bildirmiştir.²⁸ Bizim çalışmamızdaki yazın ile farklı bu bulgu, okula giden çocuk ve ergenlerin okuldaki rehberlik servisi aracılığı ile adli bildirimde bulunmasının kolaylaşmasının bir sonucu olabilir. Yine bu çocukların okul sürecinde aldıkları eğitim sebebi ile yasal haklarındaki farkındalıklarının artmış olduğunu düşünebiliriz. Okula devam etmeyen çocuklarda cinsel istismar oranlarının daha düşük bulunması ise yaşanan istismarların adli sürece

yansımadığının ve çocukların kendisini koruyabilecek kişi ve kurumlara ulaşamadığının göstergesi olabilir.

Çalışmamızda suça sürüklenen 176 olgunun %90,9'u erkektir. Erkek çocuklarda kız çocuklara göre dışa vurum bozuklukları sıklığının daha fazla ve daha şiddetli olması aile içi fiziksel istismara maruziyete, akran zorbalığına, düşük akademik başarıya, suç işleyen arkadaş edinmeye eğilimi artırabilmektedir. Erkek cinsiyette biyolojik etkiler dolayısıyla da agresyon gösterme eğilimi yüksek olmaktadır.²⁹ Yine de çocuk suçluluğunda bireysel nedenlerin çevresel nedenlere kıyasla daha az açıklayıcı olduğu, çocukların suça sürüklenmesindeki temel sebebin aile, okul, iş, arkadaş ve sosyal çevre ile ilişkili olduğu bildirilmiştir.³⁰ Gökten¹⁵ işlediği iddia edilen suç dolayısıyla adli değerlendirme istenen çocukların büyük çoğunluğunun 12-15 yaş aralığında ve en sık işlenen suç tipinin hırsızlık olduğunu belirtmiştir. Bizim çalışmamızda da suça sürüklenen çocuklarda erkek cinsiyetin baskın olması, suça sürüklenen çocukların yaşının diğer nedenler ile adli değerlendirmeye yönlendirilmiş çocuklardan daha büyük olması, yaş ortalamalarının 14,8 olması, %29,4 oranı ile en sık işlenen suçun hırsızlık olması mevcut yazın ile uyumludur. Literatürde şehir merkezlerinde yaşayan çocuklarda suça sürüklenmenin daha fazla olduğu, bunun da özellikle hırsızlık suçu için anlamlı olduğu bildirilmiştir.³¹ Bizim çalışmamızda ise suça sürüklenme ile çocuğun yaşadığı yer, zeka düzeyi ve okul devamlılığı açısından diğer adli başvurulara kıyasla anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yine kentte veya kırsalda yaşama ile suç tipleri arasında da ilişki gösterilememiştir.

Araştırmamızda evlilik izni için adli değerlendirmesi yapılmış olan olguların daha çok köyde yaşadığı ve bu çocukların okula devam etmedikleri saptanmıştır. Yazında erken evlilik sorununun kırsal bölgede daha fazla olduğu bildirilmiştir.³² Ayrıca okula devam etmeyen kız çocuklarında lise ve üzeri bir okuldan mezun olan kız çocuklarına kıyasla erken evlilik oranlarının 10 kat daha yüksek olduğu gösterilmiştir.³³ Köyde ikamet etme ile çocuk evlilikleri arasındaki anlamlı ilişki kırsal alanlarda halen kabul gören toplumsal değer yargılarının, klasik ataerkil düzenin bir göstergesi olabilir. Bu nedenle özellikle de kırsal alanlarda kız çocuklarının eğitimlerine devamlarının takibi ve teşvik edilmesi koruyucu ruh sağlığı açısından önem taşımaktadır.

Çalışmamızda aile tipi ile çocukların adli değerlendirme için gönderilme sebepleri arasında anlamlı bir farklılık gösterilememiştir. Aile tipleri ile suç türleri arasındaki ilişki incelendiğinde ise sadece uyuşturucu bulundurma ile dağılmış aile tipi arasında anlamlı bir ilişki rapor edilmiştir. Bu durum ebeveynlerden birinin kaybı ya da boşanma gibi bir stresöre maruz kalmış çocuk ve ergenlerde uyuşturucu ile ilişkili suçlar için risk olduğuna işaret etmektedir. Ancak bu sonuç ebeveynin ölümü veya boşanmanın birincil etkisi olmaksızın eşlik eden düşük gelir düzeyi, kötü bir sosyal çevrede yaşama, ailede mevcut olan psikiyatrik bozukluklar özellikle de madde kullanım bozukluğu etkisi ile ortaya çıkıyor olabilir. Uyuşturucu madde ile ilişkili suçlarda ailenin diğer üyelerinin de aynı suçtan adli ceza almış olmaları veya madde bağımlılığı sebebiyle aile birliğinde bozulma oluşması da bu grupta dağılmış aile tipinin

daha fazla görülmesini açıklayabilir. Ayrıca her iki biyolojik ebeveyni ile yaşayan çocukların da aile içi gerilim, ev içi disiplin sorunları ve ailede suç işleyen bireylerin varlığı gibi etkenlerle suça sürüklenebildiği de unutulmamalıdır.³⁴

Çalışmaya dahil edilen olguların sadece adli makamlarca kliniğimize yönlendirilmiş çocuklardan oluşması ve bölgede adli sisteme yansımamış suç ve istismar oranlarını tam olarak yansıtmaması, değerlendirme sırasında psikiyatrik tanı için yapılandırılmış görüşme kullanılmamış olması, verilerin retrospektif şekilde elde edilmesi sebebi ile ailenin gelir durumu, ailede psikiyatrik öykü gibi faktörlerin kaydedilememiş olması çalışmamızın kısıtlılıklarıdır. Bu alanda halen toplum temelli, geniş örneklemli, boylamsal çalışmalara gereksinim duyulmaktadır.

Sonuç

Sonuç olarak çocuk ve ergenler günümüzde giderek daha fazla oranda adli sistemin içine girmekte ve adli değerlendirme için çocuk ve ergen psikiyatrisi kliniklerine başvurmaktadır. Çalışmamızda Konya ilinde son beş yıldaki adli başvuru sebeplerinden büyük kısmının cinsel istismar olduğu ve cinsel istismar için başvurusu olan çocukların sıklıkla okula devam ettikleri gösterilmiştir. Okula devamlılık, çocuğa sağladığı eğitim ve rehberlik desteği ile var olan istismarın ortaya çıkarılmasında son derece önemli gözükmektedir. Evlilik raporu için başvuran olguların büyük kısmı da okula devam etmeyen kız çocuklarından oluşmaktadır. Bu sonuçlar okula devam etmenin çocuk ve ergen sağlığında koruyucu faktör olarak önemini göstermektedir. Çocuk ve ergen psikiyatrisi kliniklerine adli değerlendirme için gelmiş olgular adli başvuru sebebi her ne olursa olsun biyo-psiko-sosyal açıdan ayrıntılı olarak değerlendirilmelidir. Elde edilecek veriler adli değerlendirmenin daha sağlıklı yapılmasına faydalı olacağı gibi ruh sağlığı açısından riskli çocukların tespiti, korunma, tedavi ve rehabilitasyonunda da fayda sağlayacaktır. Adli başvuruların ikinci sık nedeni olan çocuk suçluluğunda çevresel etkenlerin önemli rol aldığı bilinmektedir. Suça sürüklenen çocuklar özellikle aile ortamı, arkadaş çevresi, sosyal koşulları, ekonomik zorlukları, madde kullanımı açısından değerlendirilmelidir. Çalışmamızda aile tipi ile başvuru sebebi arasında ilişki gösterilememişken, uyuşturucu maddeyle ilişkili suçların dağılmış aile tipi ile ilişkisi gösterilmiştir. Bu veriler çevresel faktörlerin suç tipleri bağlamında çocuk suçluluğunda rolü olabileceğini düşündürmektedir. Farklı suç tipleri için suça yatkınlaştırıcı çevresel faktörler de farklı olabilir ve bunların ortaya çıkarılması çocuk suçluluğunu önlemeye katkıda bulunabilir. Gelecekte çocuk ve ergenlerde suç tiplerine spesifik olarak yapılacak çalışmalara ihtiyaç vardır.

Etik

Etik Kurul Onayı: Çalışmanın yürütülmesi için Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır (karar no: 2019/1779).

Hasta Onayı: Retrospektif dosya taraması yapılmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Editörler kurulu içinde olan kişiler tarafından değerlendirilmiştir.

Yazarlık Katkıları

Konsept: F.U., M.A., Dizayn: S.E., A.A., Veri Toplama veya İşleme: M.S., B.K., Analiz veya Yorumlama: Ö.F.A., Literatür Arama:Ş.D., Yazan:, M.S., A.B.

Çıkar Çatışması: Yazarlar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar tarafından finansal destek almadıkları bildirilmiştir.

Kaynaklar

1. Soysal H. Çocuklarda ceza sorumluluğu. İstanbul; Adli Psikiyatri Kitabı; 2012:72-74.
2. Dursun OB, Esin İS, Güleç M, Şener MT, Taş FV, Beyhun NE, Gödekl M. A possible cause of secondary traumas for children in justice system of turkey: attitudes of prosecutors and judges. *Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*. 2013;26:367-375.
3. Schetky DH. Child and Adolescent Forensic Psychiatry. In: Sadock BJ, Sadock VA eds. *Kaplan & Sadock's Comprehensive Textbook of Psychiatry*, 8th ed. New York; Lippincott Williams & Wilkins; 2005.
4. Sercan M. Adli Psikiyatri Uygulama Klavuzu. Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları. Ankara; Tuna Matbaacılık; 2007:16-23.
5. Biçer Ü, Hancı H. Adli Psikiyatri (Birinci Basamak İçin Adli Tıp Elkitabı) TTB-ATUD; 1999:147-156.
6. Yokuş Sevük H. Ceza sorumluluğu ve çocuk yargılama sistemi. Ankara Barosu Hukuk Kurultay Kitapçığı; Ankara; 2000:238-245
7. Erdoğan A, Balcıoğlu İ. Çocuk ve Ergenlerde Adli Psikiyatri. *Türkiye Klinikleri J Psychiatry*. 2003;4:101-107.
8. Oto R. Suç, Çocuk ve İsnad Yeteneği. Kamu Hukuku Arşivi; Ekim; 1998:79-82.
9. T.C Adalet Bakanlığı. Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi Rehberi; 2010.
10. Gördeles Beşer N, Baysan Arabacı L, Uzunoğlu G. Türkiye'de bir bölge psikiyatri hastanesinde tedavi olan suça itilmiş çocuk profilleri. *Anadolu Psikiyatri Derg*. 2016;17:317-324
11. Şahin F. Fiziksel İstismar. Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı. İçinde: Çetin FÇ, Coşkun A, İşeri E, ve ark, editörler. Ankara; Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği; 2008:462-469.
12. Hebert M, Parent N, Daignault I, Tourigny M. A typological analysis of behavioural profiles of sexually abused children. *Child Maltreat*. 2006;11:203-216
13. İşeri E. Cinsel istismar. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Temel Kitabı. Ankara; Hekimler Yayın Birliği; 2008:470-477.
14. Tahiroğlu-Yolga A, Avcı A. Cinsel istismar. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları. İçinde: Aysev-Soykan A, Taner Işık Y, editörleri. İstanbul; Asimetrik Paralel; 2007:727-736.
15. Gökten ES. 2009-2011 yılları arasında bir devlet hastanesinde çocuk psikiyatrisi polikliniğine yönlendirilen adli olgular. *Turk J Child Adolesc Ment Health*. 2011;18:105-116.
16. Ayaz M, Ayaz AB, Soylu N. Çocuk ve ergen adli olgularda ruhsal değerlendirme. *Klin Psikiyatr Derg*. 2012;15:33-40.
17. Şener MT, Dursun OB, Aydın EF, Arslan S, Güleç M. Adli psikiyatri değerlendirme istemlerinde adli mercilerin branş tercihleri: Bir üniversite hastanesi deneyimi. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*. 2014;27:155-159
18. Öztop DB, Özcan ÖÖ. Cinsel istismar vakalarının sosyodemografik ve klinik özelliklerinin değerlendirilmesi. *New Symposium*. 2010;48:270-276.
19. Pereda N, Guilera G, Fornis M, Gómez-Benito J. The prevalence of child sexual abuse in community and student samples: A meta-analysis. *Clin Psychol Rev*. 2009;29:328-338.
20. Glaser D. Child sexual abuse. *Rutter's Child and Adolescent Psychiatry içinde*, 5th ed. In: Rutter M, ed. USA; Blackwell Publishing Company; 2002:340-358.
21. Fis NP, Arman A, Kalaca S, Berkem M. Psychiatric evaluation of sexual abuse cases: a clinical representative sample from Turkey. *Child Youth Serv Rev*. 2010;32:1285-1290.
22. Polusny MA, Follette VM. Long-term correlates of child sexual abuse: theory and review of the empirical literature. *Appl Prev Psychol*. 1995;4:143-166.
23. Özen NE, Şener Ş. Çocuk ve ergende cinsel istismar. *Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları*; 1997;2:473-491.
24. Keskin G, Çam O. Çocuk cinsel istismarına psikodinamik hemşirelik yaklaşımı. *Yeni Symposium*; 2005;43:118-125.
25. Finkelhor D, Browne A. The traumatic impact of child sexual abuse: a conceptualization. *Am J Orthopsychiatry*. 1985;55:530-541.
26. Aktepe E. Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*; 2009:95-119.
27. Zhang Y, Ming QS, Yi JY, Wang X, Chai QL, Yao SQ. Gene-Gene-Environment Interactions of Serotonin Transporter, Monoamine Oxidase A and Childhood Maltreatment Predict Aggressive Behavior in Chinese Adolescents. *Front Behav Neurosci*. 2017;11:17.
28. Spencer N, Devereux E, Wallace A, Sundrum R, Shenoy M, Bacchus C, Logan S. Disabling conditions and registration for child abuse and neglect: a population-based study. *Pediatrics*. 2005;116:609-613.
29. Wong TML, Slotboom AM, Bijleveld CJH. Risk factors for delinquency in adolescent and young adult females: A European review. *Eur J Criminol*. 2010;7:266-284.
30. Göç L. Çocuk Suçluluğu ve Polisin Yaklaşımı, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2006, http://www.kutuphane.ksu.edu.tr/e-tez/sbe/T00557/Lutfu_goc.pdf (Erişim Tarihi 27.12.2010)
31. Şen S, Karbeyaz K, Toygar M, Akkaya H. Eskişehir'de suça itilen çocukların sosyodemografik değerlendirilmesi. *Adli Tıp Dergisi*. 2012;26:146-155.
32. United Nations Children's Fund (UNICEF). *Early Marriage; Child Spouses*; 2001.
33. Uçan Süpürge. *Küçük Yaşta Evlilik Büyük Geliyor: Çocuk Gelinler*, Ankara: Uçan Süpürge Yayınları; 2011
34. Sokullu FA. Çocuk suçluluğu kriminolojisinde aile faktörü. *Adliye ve Çocuk Suçluluğu Sempozyumu*; İstanbul; 1992.